

Joxe Manuel Odriozola

Euskara irakaslea

Su-etenak hitza piztu du

■ Hitzaren, elkarriketaren, arrazoiaren aldian bide gaude. Indarraren arrazoiak arrazoiaren indarrari utzi omen dio lekua. Itxaropenaren eta pozkarioaren aroan bizi gara beraz, zerumugatik ekaitz-arrasto oro desagertu ez bada ere. Orain da garaia nonbait hitzaren barne-indar magikoa neurtzeko eta arrazoi-bidearen irismena juzgatzeko.

Oraingoan hitzaren indarrak, bestetan ez bezala, bere magia ezkutuari grazia eraginda amets duguna lortzen badu, ez da haatik arrazoiaren grazia hori berezkoa duelako edo izango. Batzuen ustez bederen, eta ni neu horien artean nago, hitzaren eta arrazoi-bidearen indarra ez da berezko dohaina. Hitzarekin botereak bada: atera ditzagun kontuak, eta ikusi gure eskarmentuaren argitan, hitzaren kontrola dutenak non dauden, eta ez dutenak nola dabilen. Ez baita borondate oneko baratzean landatutakoa guk nahi dugun fruitua emango duen mirarizko hitzaren dohaina. Indar erlazioen baratzean landatutako lore estimatua dela dirudi su-etenaren berri eman zigun ageriari jaramon egiten badiogu. Kontua, hortaz, baratzeak lurraren zakartasun/ gozotasun egoeran eta izaeran dagoela dirudi.

Nik ez dakit zenbateraino aldatu den euskal baratzeak lur elkorren zokor setatia (indar erlazioen kontua). Dakidana hauxe besterik ez da: baten batzuek, gehienetan gazte eroak, hor aritu direla jo eta su zokor setati horiek txikitzen eta xehatzen, eta, bidenabar esanda, txikitze horretan zihardutenei faxismoaren sanbenitoa leporatu zaiela hementxe bertan behin baino gehiagotan euskaltzale txit finen eskutik. Bistan denez, txikitze ezean, zokor horiek zeuden zeudenean jarraituko zuten oraindik ere eta euskal baratzeak lehengo lepotik burua: hots, historiaren bidean hitzaren berezko dohainaren mitoan sinetsi nahi duen jendearen ideologia humanistak (adiera makurrean) bakearen aldarria isildu gabe hedatu arren, euskal baratzeak lurra beti bezain elkor eta setati.

Zorionez, ordea, euskal mazolari batzuen duintasunari esker, euren bizitza bera eskaintzeraino iritsita gainera (beste sasi-humanista askoren hizjario hutsalaren aldean), gauzak aldatzen hasiak bide daude. Euskaldunon hitza piztu egin dute aldi baterako behinik behin, eta arrazoiaren indarrak jarduteko moduan gaude. Ikuskizun dago, hala ere, euskal hitzaren eta arrazoiaren kudeaketa egingo dutenen jarrera eta lorpena. Hitzaren mazokadak indarrik eta eraginik izango balu, zokor nagusia (Konstituzioa) hauts bihurtzeko bidean ez bada ere,

eraldatzeko aukeran egon beharko genuke: zokor horrekin euskal baratzeak ez baitu orain arteko fruitua baizik emango: euskaldun izateko ahalmenik gabe, espainol izatera behartuak egotearena alegia.

Euskal baratzeak bi kudeatzailerik izan ditu aspaldi honetan: nagusia eta maizterra. Nagusiak, berak nahi izan dituen jeneroak eta produktuak landatu eta ekoiztu ditu, maizterra langile zintzoa izan den bitartean (euskaldunaren langile-fama ez da ezerezetik jaioa). Eta denboraren joanean, jakina, maizterrak ere zer edo zer jan behar ba biziko bada, eta jenero eta produktu horiek jan beharrenean jan beharraz, nagusiaren antz izugarria (izutzeko modukoa) hartu du azkenean: aspalditik darabil hizkuntza bera, hizkera ere funtsean oso antzekoa dute (igandeko sermoietan salbu), eta Europako Baratze Nagusia opa digu euskaldunon salbaziorako.

Arrazoiaren indarrak Euskal Estatua sortzeko baldintzak ezarri behar lituzke. Ez independentzian bizitzeko, autonomia koxkor batean bizirauteko baizik. Edo norbaitek uste ote du oraindik globalizazio inperialistaren aro honetan, orain arteko Estatu-nazio espainol eta frantsesaren asimilazio-aldi luzea gaindituz gero, gurea bezalako herri txiki bat (txikitasuna botere-adigaiaren zentzuan darabilt) bere buruaren jabe izanik biziko litzatekeela? Are gehiago: globalizazioaren eragin irensgarriak baino indar galgarri latzagoa izango luke gure herrian bere barne egitura sozio-kulturalak. Balizko Estatuaren jabe izanda ere, ez baikenuke herri honetan herri-identitate euskaldunaren zutoin nagusiak eraikitzeko ahalmenik izango luzaroan. Nola aldatu, izan ere, bost mendetako etnozidioa? Irudipen zital bat daukat aspaldian: ez dakigula nola gauden.

Arrazoiaren indarrak gizarte zibilaren barruan dauden balore batzuk irauli beharko lituzke zerbait egin nahi bada. Abiapuntuan, *de facto*, onartuak dauden *statu quo* nazionala, kulturala eta linguistikoa iraultzeko borondate politikoa eta etikoa erakutsi beharko luke delako gizarte zibil horrek, ez soilik politikoa. Oraingoan, izan ere, urte luzetako eskarmentuak saminko frogatu diguna oso besterik izan baita: espainolik onena inperialista txiki bat dela ikasi dugu ikasgai hits horretan.

Oraingoan indarraren arrazoiak piztu duen arrazoiaren indarra itxaropentsua izan liteke. Oso gutxitan baitabilza horiek elkarrekin; hala ere, ez dira elkartezinak berez. Menderatuak bere duintasuna ezin du saldu sasi-humanisten hitz merkeen truke. ■

Ur Apalategi

Tertulia polifonikoa

X jauna (edo Y?) altxatu berria da, eta kafe kikara prestatzen ari den bitartean, sukaldeko irratia pizten du. Goizeko tertuliaren gaia, nola ez, bake prozesua da.

«—Hurrengo legeagintaldian denok espero dugun egoera baketsua erdietsiko dugu. Hortaz entzuleei (eta bidenabar bozkatzailerik, je, je) itxaropen mezu bat bidali nahi diet.

—Hemen bakeaz hitz egiten ari gara baina argi gera dadila bakea ez dela berezko helburu bat izan behar. Bakea emaitza bat da; bakoitza errespetatua eta bere nortasunean ezagutua sentitzeko moduko egoerara heltzeak dakarren ondorioa.

—Guretzat bakea ezin daiteke baldintzapen jarri. Biolentziak ez du inoiz ere justifikaziorik.

—Balizko bake horren ondorio onuragarrien artean zera jarriko nuke, euskal munduan ematen diren betiko eztabaida hitsen bozera-maileek diskotz aldatzera behartuko litzatekeela.

—Bake hitza guztion ahotan egoteak erreze-loa sortzen dit, *demokrazia* hitzarekin gertatutakoa errepikatuko denaren susmoa baitaukat; hots, azkenean bakezaleena edo benetako bakezalea zein den eta zein ez den trenkatzea gatazka berri baten aitzakia bihurtuko dela.

—Eta gure entzuleak, zer deritzo bakeari? Emaiguzu zure iritzia irratira deituz eta kafe kilo bat irabaziko duzu. Oroitu gure asteroko tertulia baketsuak *kafe Baque*-k babesten dituela, Euskal Herriko bakea bezala, *berri berria*.

X jauna tertuliaren zurrunbiloak distraitu bide du. Ohartu denerako kafe kikara hoztu zaio. Madarikazioka hastera dago baina yogako klaseetan *barneko bakea* lortzeko aholkatzen dioten gauzekiko distantzia mentalaz oroitu da. Hasperen luzeaz husten ditu birika-burmuinak eta irratia itzaltzen du.

—Ah zer bakea!

Kornerra

Mikel Elorza

Zartagin eske

■ Argi ibili beharko dute Joseba Egibarrek eta Carlos Garaikotxeak, zeren eta *El Mundo*-k dioenez egia baldin bada ETako buruzagiekin bildu direla, Garzonek neurriak har ditzake aitaren batean. *Merkeago* daude batzuk itzalpean; *Egin*-ekoak, kasu. Itxitako egunkariarena salatuz munduratzeko ekimena sortu den honetan, eta hedabide-proiektu berri bezain beharrezkoaren aurkezpene egin dela, Aznarrenak etorri zaizkit akordura. «Zer uste zenuten, ez ginela ausartuko *Egin* ixten?». Jakina, hainbeste egin zenezake, egin egin duzu, eta gehiago ere bai. Baina horrek ez du zerikusirik ausardiarekin. Hori, boterearen zartagina kirtenetik helduta daukanarentzat, zartagina zartakoak emateko erabiltzea besterik ez da. Aginte hutsa. Ausardia justu kontrakoa litzateke.

Metonimikoki-edo esanda, *Egin* irekitzea, egiten hastea. Gerriko iberikoak lasaitu eta eraikitze bidetik abiatzea, edo abiatu nahi dutenei behintzat enbarazu ez egitea. Zartagina sukalderako nahi duenari ematea. Hori litzateke ausardia.

L A P h I T Z A

ARDANZAREN LEHEN ORO EGUNA

